

TERRITORIUM BERGOMENSE,

vernaculè

IL BERGAMASCO.

Finis.

territoria ; à septentrione vero valle Tellina clauditur.

Soli qualitas.

Magno insignitur agro, & satis fertili, præterquam ad septentrionem, qua parte asper, montosus, rigidus, & in totum sterilis est. Valles sunt passim multæ, quarum aliquæ vinum oleumque suavissimum ferunt, nonnullæ propomodum inanes, ferro tamen abundant; cæteræ, quod vitibus & arationibus inidoneæ sint, vellera suppeditant, ex quibus confecta textilia per totam exportantur Italiam.

Populi Indoles.

Bergomates per totum terrarum orbem dispersi adeo sua exacuunt ingenia, etsi loquelam rudem habent, ut quocumque vadant, divitias sibi comparent. Excellunt præcipue in re poetica. Doctum est & elegans carmen de Bergomatium indole moribusque viri nobilissimi Iulii Cæsaris Scaligeri:

Ingenium, corpus, mores, obtutus, amictus, Tecta, cibus, gressus, guttura, sermo, sonus, Omnia crassa modis insignibus, omnia dura, Sic valeant silices ut superare suos. Hæc domi, sed vicinum si aspergat acetum, Artibus atque dolis vincitur ipsa suis.

Populi veteres.

Incoluere olim tractum hunc Orobian, ut memorat Plin. è Catonis monumentis, verba ejus ita restituit Cluver. Orobianum (inquit) stirpis esse Comum atque Bergomum & Licini forum, & aliquot circa populos, auctor est Cato; sed originem gentis ignorare se fatetur. quam docet Cornelius Alexander ortam è Græcia; interpretatione nominis vitam in montibus degentium. In hoc situ interit oppidum Orobianum Berra: unde Bergomates Cato dixit ortos; etiam nomine

Nomen Sævis.

prodente, esse alius quam fortunatius sitos. Sed nomen hæc gens in patria lingua quod habuerit, quærendum est: Orobian quippe vocabulum à Græcis quæsitum usurpatumque esse, non est dubium; quando ðg montem, & ði vitam significat. Bergomum autem (multis Bergamum, unde vulgare hodie, Bergamo; & quum Asiæ celebris in primis esset urbs Pergamum, eo Italia.

plerique nomine hoc nostrum Italiæ oppidum adfecerunt: sed & plurali numero dixerunt Bergama & Pergama: at in plerisque Iustini exemplaribus, item in Itinerario Hierosolymitano, B, more posterioris ævi usitatissimo, in V converso, legitur Vergamum) merum est Gallicum sive Celticum vocabulum, quod illi suo ore formabant Berghom, & Bergham; nihilque aliud significabat, nisi domicilium apud montem, sive in monte. unde Plinius etiam dicit, Bergomatium nomen prode e os alte, id est, in monte, sitos esse. Berg enim etiamnum Germanis est mons: home vero Anglis, Germanicæ originis genti, & nonnullis Frisiorum, est domicilium: quod reliqui Germani dicunt, variantibus dialectis, baim, beim, heem; & Dani hiem. Igitur Græcorum quidam auctores, cum interpretationem hujus nominis haberent, verterunt id sua lingua in ο'ρβου. Hinc postmodum Cornelius iste Alexander, Græcæ vanitatis, inter innumera alia, hac saltem in re haud postremum exemplar, interpretatione hujus Græci vocabuli è Græcia gentem ipsam esse ortam docuit. Sed Gallos fuisse, unâ cum reliquis Gallis in Italiam Tarquinio Prisco Romæ regnante profectos, tum ex etymo tum ex Trogi Pompeji epitomatore Iustino satis manifestum est. is quippe lib. 20, Gallis, inquit, causa in Italiam veniendi, sedesque novas querendi, intestina discordia, & assidue domi dissensiones fuere. quarum radio quum in Italiam venissent; sedibus Tuscos expulerunt; & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt.

Post Gallos Romani eam in suam potestatem rede gere. Reipublicæ Bergomatis sub Trajano Imperatore mentionem facit lapis Brixianus ad S. Faustum:

Imperium majorum & Gubernatio

P. CLODIO. P. F. FAB. SVRÆ Q. FLAMINI DIVI TRAIANI PONTIF. II. VIR. QVINQVE TRIB. LEG II. ADIVTRIC. PIÆ. FID CVRAT. REIP. BERGOM DAT. AB. IMP. TRAIANO CVRAT. REIP. COMENS DAT. AB. IMP. HADRIANO COLLEGIA FABROR. ET CENT

& Bergomensis, HONOR MUNICIPAL: P. Diaconus vastatam ab Attila Hunnorum Duce E e scribit